

Grootschalige projecten, geen regie

Landschapsarchitecten zijn ongerust, nu het ministerie van Ruimtelijke Ordening niet meer bestaat. Zo blijkt uit het jaarboek.

Door **Marc van den Eerenbeemt**

Af en toe heeft de Nederlandse landschapsarchitect nog een eenvoudige opdracht. Bureau Hoesper kreeg de vraag het landgoed Hageveld in Heemstede, een voormalig seminarie, op de schop te nemen. In het gebouw kwamen appartementen en een school. Het gebied eromheen moest worden aangepast aan het nieuwe gebruik. Waar bijvoorbeeld moesten al die auto's worden geparkeerd?

Delft, Jeroen de Willigen, stedenbouwkundige. De vijfverparking is een van de 25 'toonaangevende' projecten op het gebied van de landschapsarchitectuur die de afgelopen paar jaar in Nederland werd voltooid of bedacht.

Andere projecten die werden opgenomen in het prestigieuze naslagwerk zijn aanmerkelijk gecompliceerder van aard. Steeds vaker zullen in bouwprojecten veel belangen en

MINISERIE

Meer dijken, meer windmolens en meer huizen. Nederland staat voor grote veranderingen. In een miniserie, aan de hand van het jaarboek *Landschapsarchitectuur*, toont *Volkskrant Wonen* de komende weken een aantal problemen en oplossingen.

Hoe gaan de landinrichters om met klimaatverandering, alternatieve energiebronnen en de huizenproductie? Blijft Nederland nog een beetje mooi? **Jaarboek Landschapsarchitectuur en stedenbouw in Nederland 2010, 25 toonaangevende projecten. Ontwerpen in tijden van verandering. 176 pagina's, Euro 39,50 ISBN 97890752711454.**



Een parkeerplaats voor de deur zou de grandeur van het landgoed ernstig verstoren, vonden de ontwerpers. Nu is er een grote ondergrondse garage, onder een grote ovale vijver. Om de auto te parkeren rijdt de automobilist schijnbaar het water in. Na het uitstappen is de vijver voor hem nog zichtbaar door de waterdichte dakramen van de garage.

'Niet vaak blinkt een ontwerp zo uit in schoonheid', vond de jury van het jaarboek Landschapsarchitectuur en Stedenbouw, die bestond uit Hilde Blank, stedenbouwkundige, Inez Boogaarts, planologe, Noël van Dooren, landschapsarchitect, Karin Laglas, decaan bouwkunde aan de TU

functies moeten worden gecombineerd.

Wonen, waterberging, werken en energieopwekking bijvoorbeeld, zoals in de Zuidplaspolder nabij Rotterdam. Daar moet een energieneutrale glazen stad verrijzen. In kassen zal voedsel worden geproduceerd. Voor verwarming van de kassen zal zonnepanelen worden opgevangen, die ook zal worden aangewend bij de verwarming van nieuwe woningen. En dat is nog maar een van die ideeën van het project 'Glasparel'.

Al bijna geheel gerealiseerd – en geprezen in het boek – is de Stad van de Zon in Heerhugowaard. Deze CO₂-neutrale stadswijk kreeg kritiek om-



Parkeergarage onder de vijver van Landgoed Hageveld.

Foto's Pieter Kers

dat deze niet de oude polderlijnen volgde, maar als een gekanteld vierkant in het landschap werd gelegd. Onomstreden is de voortrekkersrol van de wijk. Het is een van de eerste grootschalige duurzame projecten van Nederland. Op de daken ligt al 2,5 hectare zonnepaneel. De huiseigenaren verkopen overtollige energie aan hun stroomleverancier.

Het is de vraag wie de komende jaren de regie zal voeren over dat soort grootschalige en multidisciplinaire projecten. Nederland staat bekend om zijn ruimtelijke ordening, om grote plannen die zijn aangestuurd door een machtig ministerie van Ruimtelijke Ordening. Maar alles

wordt anders, verzuchten de landschapsarchitecten.

Alle ministeries die iets te maken hebben met de inrichting van Nederland gaan op de schop. En dat baart zorgen. Zo 'verdween' natuurbeheer onder het kabinet Rutte tussen Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, schrijven de samenstellers van het jaarboek. Ruimtelijke Ordening 'loste op' tussen Infrastructuur en Milieu. Waarna zij zich verontrust afvragen: 'Is daarmee de open groene ruimte van Nederland volledig in dienst komen te staan van de economie? Is de regierol van het rijk over de ruimte in Nederland daarmee ten einde?'

De bevoegdheden over de inrichting van het land ziet de jury overgaan naar lagere overheden, zoals de provincies. Een lege huls, vindt zij, 'omdat er geen budgetten meer zijn.'

En dat terwijl de Nederlandse landinrichting juist nu voor grote opgaven staat. Wat te doen met de krimpregio's? En ook de klimaatcrisis dwingt Nederland tot grote ingrepen. Water moet worden gestopt. Dijken ophogen mag simpel zijn en effectief, maar het kan historische landschappen ruïneren.

Om de Commandeurspolder in Midden-Delfland veiliger te maken werd gekozen voor bijna onzichtbare dijkversterking, zo blijkt uit het boek. Slimme ingrepen als 'steunbermen' en 'stabiliteitsschermen' zouden hier net zo effectief moeten zijn als de gewone, plumpe dijkverzwaring. Bovendien tasten de kleine verstevigingen de middeleeuwse patronen van het landschap niet aan.

Een inspirerend project zijn de Waterpleinen in Rotterdam

Er zijn nog andere 'ruimtelijke opgaven'. De roep om andere energie bijvoorbeeld, leidt tot de aanleg van grote windmolenparken. Zoals het windmolenpark voor de kust bij Urk (staat overigens niet in het boek).

Een inspirerend project zijn de waterpleinen van Rotterdam. Bij mooi weer ontstaan droge speelpleinen. Bij hevige regen fungeren ze als opvangbekkens, die het regenwater langzaam lozen op de afvoerkanalen van de stad. Zo krijgt Rotterdam niet alleen meer speelplein in de stad, maar moeten ook overstromingen worden voorkomen.

Terschelling, vooral het natuurgebied De Boschplaat, moet tegen een stijgende zeespiegel worden beschermd. Tegen een netwerk van meerpalen moet nieuw duin ontstaan. Aan het eind van de tien kilometer lange Boschplaat wordt nog eens een 'mysterieuze' groep van 99 palen geplaatst, als attractie en eindpunt van wandelroutes.